

Hoe fout gratis schoolboeken zijn

[FD](#) | Herb @ 7:17 am

In de stad Hamburg gaven vorig jaar 10.000 ouders gehoor aan een oproep om een verhoging naar 100 euro van de eigen bijdrage voor schoolboeken in het voorgezet onderwijs niet te betalen. Belangrijkste motief voor deze boycot was niet zozeer de verhoging zelf, maar het feit dat leerlingen - ondanks de eigen bijdrage - al jaren met dezelfde, verouderde boeken werken.

Het in 1848 in Duitsland ingevoerde principe van de Lernmittelfreiheit wordt vandaag de dag nog slechts in twee deelstaten min of meer nageleefd. Net als in Nederland betalen ouders van leerlingen in het Voorgezet Onderwijs in bijna heel Europa een eigen bijdrage voor lesmaterialen, waaronder boeken. Nederland is in Europa dus geen uitzondering. Dit in tegenstelling tot wat de SP ons bij de agendering van de gratis verstrekking van schoolboeken - op grond dus van leugenachtige argumenten - heeft willen doen geloven. Jammer dat dit voorstel een nationale dwaling dreigt te worden nu dit in het regeerakkoord is opgenomen.

Gratis verstrekking van schoolboeken wordt hiermee een mismaakte vorm van inkomenspolitiek: rijk en arm profiteren er immers in gelijke mate van. Terwijl er een prima bestaande regeling is voor gezinnen voor wie de jaarlijkse kosten voor schoolboeken een te grote last zijn: de 'Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten' (WTOS), waar jaarlijks zo'n 80 miljoen naar toegaat.

“Het is de marktwerking, stupid!”. Schoolboeken zijn te duur. Door bij de gratis verstrekking van schoolboeken de geldstroom via de scholen te laten lopen zou de marktwerking worden versterkt omdat scholen dan scherper zullen gaan inkopen.

Dit is op zijn minst een twijfelachtig argument. De markt voor boeken in het VO is verdeeld tussen slechts enkele educatieve uitgeverijen en dit aantal wordt nog minder door de internationale consolidatieslag. Nieuwe aanbieders blijven weg omdat de markt voor Nederlandstalige schoolboeken te klein is om überhaupt de investeringen terug te verdienen, laat staan de vereiste rendementen te maken. Daar komt bij dat door de fusiegekte in onderwijsland de inkoopkracht per schoolconglomeraat significant toegenomen is, waardoor de toetredingsdrempel voor concurrentie alleen maar hoger is geworden. Conclusie: de veronderstelde marktwerking voor educatieve schoolboeken is uiterst beperkt.

Echt gevaarlijk wordt het als scholen argumenteren dat ze dan tenminste nog een 'make or buy'-keuze hebben als alternatief voor de veronderstelde marktwerking (40% meent dit!). Zij achten zich in staat om kosteneffectief, kwalitatief goed lesmateriaal te produceren. Zonder hier een waardeoordeel over te vellen, wil ik twee feiten aanhalen.

Ten eerste zijn, mede door de ongebreidelde schaalvergroting in het onderwijs, de overheadkosten van 17% tot 30% toegenomen. Door het zelf produceren van lesmateriaal zal deze ratio alleen maar verder verslechteren. Tweede feit. Onlangs hield de Digitale Universiteit op te bestaan. Zes jaar geleden gestart door een tiental instellingen in het Hoger Onderwijs met als doel om zelf leermiddelen te produceren. Dit heeft tientallen miljoenen belastinggeld gekost en werkelijk niets opgeleverd.

Als marktwerking werkelijk het argument is voor de hele operatie, kijk dan eens naar de cijfers. Per jaar per leerling kosten de schoolboeken ongeveer 300 euro. Daar komt volgens de VO-Raad 60 euro per jaar bij voor kosten als administratie en een borgsysteem waarmee schade of verlies van boeken kan worden verhaald op de ouders.

Totaal is jaarlijks 360 miljoen euro nodig. Hiervan gaat 60 miljoen naar schooloverhead, 18 miljoen naar BTW, rond de 100 miljoen blijft steken in de distributie en boekhandels en ongeveer 180 miljoen – NB: 50% - gaat naar de uitgevers. Die 180 miljoen is dus waar de ‘vrije’ markt zijn werk moet doen. Alleen al om de 60 miljoen aan overhead kosten terug te verdienen zal er 30% gereduceerd moeten worden. Een weinig realistische veronderstelling.

Is anno 2007 een discussie over het gratis verstrekken van schoolboeken (sic!) sowieso niet heel erg achterhaald?

Hoe dan wel? De oplossing is even simpel als radicaal: in één keer totaal omschakelen naar digitale leermiddelen. Per school en allemaal in een periode van zo’n twee jaar. Daarvoor moet ieder schoollokaal in het VO worden voorzien van een zgn. digitaal schoolbord. In totaal zijn er zo’n 40.000 nodig. Bij dit volume is een prijs van 2.500 euro per bord haalbaar. De benodigde 100 miljoen is direct terug te verdienen door het uitschakelen van het tussenkanaal, omdat in dit model de uitgever direct via internet kan uitleveren en afrekenen. Dit schooljaar hebben de uitgevers met de lancering van Edupoort hiertoe al een belangrijke stap gezet voor de rechtstreekse levering en afrekening van digitale content via Internet.

Stel nu dat de onderhoudskosten en afschrijving van deze borden zo’n 20% van de aanschafkosten bedragen dan levert dit netto een jaarlijkse besparing op van 80 miljoen door de blijvende uitschakeling van het tussenkanaal. Tel hierbij op de 60 miljoen overheadkosten en de jaarlijkse besparing wordt 140 miljoen!

Deze radicale oplossing biedt nog meer grote voordelen. Zo zal het overschakelen naar digitale leermiddelen de marktwerking pas écht stimuleren. In een volledig digitale wereld is de toetredingsdrempel per definitie aanzienlijk verlaagd. Een andere prikkel tot marktwerking is dat in de digitale wereld de ‘switch’-kosten en -moeite beperkt zijn. Een licentie geldt per jaar.

Kortom, deze stimulering van de marktwerking door ‘digitaal’ te gaan moet jaarlijks nog eens 25 miljoen extra aan besparing op kunnen leveren.

Leerlingen zullen blij zijn omdat ze niet meer hoeven te zeulen met boeken, maar dat zij thuis via de PC en Internet kunnen werken in een voor hun zo vertrouwde omgeving. Via Edupoort kunnen ze buiten school om toegang krijgen tot ‘hun’ eigen content, met voor aanbieders de mogelijkheid om ‘op maat’ extra programma’s en trainingsmateriaal aan te bieden. Docenten zullen ook blij zijn omdat zij met de modernste hulpmiddelen kunnen werken, met altijd geactualiseerde content, in een flexibele omgeving die ruimte biedt voor creativiteit en eigen invulling. Samen met de jaarlijks extra te besteden 165 miljoen euro zal de aantrekkelijkheid van het docentenvak in het VO enorm verbeterd kunnen worden.

Laten we immers niet vergeten dat het uiteindelijk een goed gekwalificeerde en gemotiveerde docent is die het verschil maakt in de kwaliteit van het onderwijs en niet gratis schoolboeken!

Herb Prooy is ceo van Siennax en lid van het Zakenkabinet dat elke maandag in Optiek publiceert. Deze tekst sprak hij uit tijdens een discussie over digitale leermiddelen, georganiseerd door Kennisnet in Dudok Den Haag.

Bron: www.herbprooy.nl